

Гомельскія Рэкамендацыі

па развіцці адукацыі

ў пенітэнцыярных установах Рэспублікі Беларусь

16-18 лістапада 2016 г. у г. Гомель, Рэспубліка Беларусь, прайшла **Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя "Адукацыйная, сацыяльна-выхаваўчая дзейнасць і аказанне псіхалагічнай дапамогі ў пенітэнцыярнай сістэме"**, арганізаваная Прадстаўніцтвам зарэгістраванага аб'яднання "Deutscher Volkshochschul-Verband e.V." (Федэратыўная Рэспубліка Германія) у Рэспубліцы Беларусь, Гомельскім абласным грамадскім аб'яднаннем "Сацыяльныя праекты", Дэпартаментам выканання пакаранняў МУС Рэспублікі Беларусь, Упраўленнем Дэпартаменту выканання пакаранняў МУС Рэспублікі Беларусь па Гомельскай вобласці ў рамках рэалізацыі праекта «Адукацыя адчыняе дзверы»¹.

У канферэнцыі ўзялі ўдзел больш за 100 спецыялістаў і экспертаў з 11 краін (Беларусь, Балгарыя, Вялікабрытанія, Германія, Ірландыя, Кыргызстан, Малдова, Нідэрланды, Расія, Узбекістан і Украіна). Сярод удзельнікаў канферэнцыі былі прадстаўнікі міністэрстваў і ведамстваў, органаў дзяржаўнага кіравання і самакіравання, сістэмы выканання пакаранняў, устаноў адукацыі і сацыяльнай сферы, арганізацый грамадзянскай супольнасці і прыватных навучальных цэнтраў, СМІ.

Падчас канферэнцыі ўдзельнікі абмеркавалі актуальныя пытанні і напрамкі развіцця адукацыі, выхавання і псіхалагічнай падтрымкі ў пенітэнцыярнай сістэме.

Падсумоўваючы вынікі сумеснай працы, удзельнікі канферэнцыі:

падкрэсліваюць прыхільнасць міжнародным стандартам у галіне права на адукацыю, у тым ліку ў пытаннях забеспячэння даступнасці адукацыі для асуджаных, зафіксаваных у Мінімальным стандартных правілах абыходжання са зняволенымі (ААН, 1955, 2015), Асноўных прынцыпах абыходжання са зняволенымі (ААН, 1990), Еўрапейскіх пенітэнцыярных правілах (2006 г.), Рэкамендацыях № R (89) 12 Камітэта Міністраў дзяржаў-членаў Савета Еўропы па адукацыі ў турмах (1989) і інш .;

падтрымліваюць прынцыпы недапушчальнасці дыскрымінацыі і забеспячэння роўнасці магчымасцяў, зафіксаваныя ва Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека 1948 г., а таксама Канвенцыі і Рэкамендацыях ЮНЕСКА аб барацьбе з дыскрымінацыяй у галіне адукацыі (1960 г.);

прапануюць да разгляду пакет рэкамендацый, накіраваных на ўдасканаленне нарматыўнай прававой базы, павышэнне эфектыўнасці і якасці адукацыі асуджаных, пашырэнне спектра адукацыйных праграм і зместу навучання, забеспячэнне навукова-метадычнай падтрымкі і падрыхтоўкі спецыялістаў, а таксама развіццё міжнароднага супрацоўніцтва.

¹ Праект фінансуецца Еўрапейскім Саюзам і DVV International (са сродкаў Федэральнага міністэрства эканамічнага супрацоўніцтва і развіцця).

РЭКАМЕНДАЦЫІ

1. У мэтах удасканалення нарматыўнай прававой базы ў сферы адукацыі асуджаных мэтазгодна:

1.1 распрацаваць нормы-прынцыпы, якія замацоўваюць магчымасць устаноў крымінальна-выканаўчай сістэмы, мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў ствараць умовы для атрымання асуджанымі адукацыі ў розных формах і стымуляваць больш шырокае іх уключэнне ў адукацыйны працэс на ўзроўні агульнай сярэдняй, прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі, дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі, дадатковай адукацыі дарослых;

1.2 прадугледзець магчымасць атрымання адукацыі асуджанымі па спецыяльнасцях сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі ў завочнай (дыстанцыйнай) форме, у тым ліку на бюджэтнай аснове; распрацаваць і замацаваць прававыя механізмы атрымання асуджанымі адукацыі ў завочнай (дыстанцыйнай) форме, у тым ліку прадугледзець механізм удзелу асуджаных, якія жадаюць атрымаць вышэйшую адукацыю, у цэнтралізаваным тэсціраванні;

1.3 уключыць адукацыйныя праграмы дадатковай адукацыі дарослых для асуджаных, важныя для падрыхтоўкі да сацыяльнай рэадаптацыі асуджаных, у тым ліку навучальныя курсы па развіцці прафесійных і сацыяльных навыкаў, у пералік адукацыйных праграм, якія могуць рэалізоўвацца для асуджаных на бюджэтнай аснове з выдачай дакумента аб навучанні (даведкі аб навучанні, сертыфіката);

1.4 уключыць адукацыйныя праграмы прафесійнай падрыхтоўкі, якія прадугледжваюць прысваенне кваліфікацыі рабочага па прафесіі і выдачу дакумента аб навучанні (пасведчанне аб прысваенні кваліфікацыйнага разраду (класа, катэгорыі) па прафесіі), у пералік адукацыйных праграм, якія могуць рэалізоўвацца для асуджаных на бюджэтнай аснове;

1.5 прадугледзець унясенне ў нарматыўную прававую базу палажэнняў, якія стымулююць развіццё ўзаемадзейння і супрацоўніцтва ўстаноў крымінальна-выканаўчай сістэмы з дзяржаўнымі і прыватнымі арганізацыямі, грамадскімі аб'яднаннямі ў пытаннях пашырэння колькасці і тэматыкі адукацыйных і выхаваўчых праграм для асуджаных;

1.6 вызначыць у правілах унутранага распарадку папраўчых устаноў парадак стварэння і выкарыстання памяшканняў з інфармацыйным забеспячэннем для самастойнай адукацыйнай падрыхтоўкі (самастойнага засваення зместу адукацыйных праграм) асуджаных, якія праходзяць навучанне, прадугледзець выдзяленне часу для такой падрыхтоўкі (віду дзейнасці);

1.7 рэгламентаваць ў правілах унутранага распарадку папраўчых устаноў выкарыстанне асуджанымі электронных кніг для навучальных і выхаваўчых мэтаў і ўключыць іх у Спіс і колькасць рэчаў і прадметаў, якія дазваляецца мець пры сабе асуджаным;

1.8 удасканаліваць улік адукацыйнай дзейнасці асуджаных і яе вынікаў пры ўжыванні мер заахвочвання і інстытутаў прагрэсіўнай сістэмы адбыцця пакарання;

1.9 разгледзець магчымасць прыёму асуджаных ва установы адукацыі для атрымання сярэдняй спецыяльнай, прафесійна-тэхнічнай адукацыі на падставе копій (выпісак, дублікатаў) дакументаў аб адукацыі з унясеннем адпаведных змяненняў у правілы прыёму;

1.10 разгледзець магчымасць пераводу асуджаных і асоб, якія ўтрымліваюцца пад вартай, з вочнай формы атрымання адукацыі на завочную без адлічэння, з унясеннем змяненняў у Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб адукацыі;

1.11 разгледзець магчымасць прызнання асуджаных, якія адбываюць пакаранні ў папраўчых установах, у якасці асобнай катэгорыі навучэнцаў з унясеннем адпаведных змяненняў у Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб адукацыі;

1.12 ініцыяваць стварэнне міжведамаснай рады, якая ўключае прадстаўнікоў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь, Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь, у мэтах удасканалення кіравання адукацыяй асуджаных і размеркавання абавязкаў і паўнамоцтваў кожнага з бакоў.

2. У мэтах удасканалення арганізацыі і зместу адукацыі асуджаных у папраўчых установах неабходна:

2.1 спрыяць пашырэнню сеткі агульнаадукацыйных і прафесійна-тэхнічных устаноў адукацыі, адукацыйных цэнтраў для атрымання сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі ў завочнай (дыстанцыйнай) форме, дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі, дадатковай адукацыі дарослых у папраўчых установах;

2.2 пашыраць супрацоўніцтва і ўзаемадзеянне з партнёрскімі арганізацыямі (установамі адукацыі, культуры, сацыяльнай сферы, камерцыйнымі і грамадскімі арганізацыямі і інш.) для пашырэння спектра адукацыйных праграм і ўмацавання матэрыяльна-тэхнічнай базы папраўчых устаноў;

2.3 ажыццяўляць мэтанакіраванае інфармацыйнае і выхаваўчае забеспячэнне адукацыйнай дзейнасці асуджаных, якое фарміруе ў іх веды пра магчымасці і парадак рэалізацыі права на атрыманне адукацыі і стымулюе іх імкненне да яго атрымання;

2.4 распрацаваць адукацыйныя праграмы навучальных курсаў і трэнінгаў па напрамках сацыяльнага навучання, важных для падрыхтоўкі асуджаных да рэадаптацыі пасля вызвалення, у тым ліку навучанне па прававых пытаннях у галіне працоўнай занятасці, жыллёвых і сямейных адносін, сацыяльнага забеспячэння, а таксама фарміраванне ведаў па бытавым самазабеспячэнні, маральнай і псіхалагічнай падрыхтаванасці да сацыяльнага ўзаемадзеяння і самакіравання;

2.5 удасканальваць рэкамендацыі для персаналу папраўчых устаноў па пытаннях суправаджэння, кансультавання асуджаных адносна іх удзелу ў адукацыйнай і выхаваўчай дзейнасці, павышэння матывацыі асуджаных да атрымання адукацыі;

2.6 увесці ў практыку сацыяльнага навучання і выхаваўчай працы з асуджанымі відэакурсы для іх выкарыстання ў арганізаваных формах навучання і трэнінгах сацыяльных ўменняў. Ажыццявіць змястоўную і метадычную распрацоўку відэакурсаў і іх практычную апрацацыю ў рамках спецыяльнага праекта;

2.7 садзейнічаць укараненню элементаў дыстанцыйнага навучання пры вывучэнні тэорыі па праграмах прафесійна-тэхнічнай адукацыі;

2.8 удасканальваць тэхнічныя магчымасці адукацыі асуджаных у папраўчых установах, у тым ліку для іх самаадукацыі, з выкарыстаннем розных інфармацыйных сродкаў і тэхналогій; ініцыяваць праект па выкарыстанні электронных кніг з інфармацыйным насычэннем, карысным для самаадукацыі, сацыяльнага і культурнага самаразвіцця;

2.9 прыцягнуць навучэнцаў установы адукацыі «Акадэмія Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь» і іншых устаноў адукацыі да распрацоўкі (у тым ліку на конкурснай аснове) метадычных матэрыялаў па працы з асуджанымі з праходжаннем іх навуковай экспертызы ў ДВП МУС Рэспублікі Беларусь;

2.10 аправаваць механізм правядзення розных анлайн-турніраў паміж папраўчымі ўстановамі.

3. У мэтах развіцця навукова-метадычнага суправаджэння вучэбна-выхаваўчай дзейнасці асуджаных неабходна:

3.1 распрацаваць вучэбна-праграмную дакументацыю адукацыйнай праграмы павышэння кваліфікацыі для супрацоўнікаў сістэмы выканання пакаранняў, уцягнутых у арганізацыю папраўчага працэсу, якая ўключае вывучэнне міжнародных прававых стандартаў у сферы забеспячэння права асуджаных на адукацыю, замежнага досведу арганізацыі і ажыццяўлення атрымання адукацыі ў папраўчых установах, набыццё ведаў у галіне андрагогікі;

3.2 прапрацаваць пытанне аб стварэнні навукова-метадычнай рады пры ДВП МУС Рэспублікі Беларусь для распрацоўкі прапаноў па ўдасканаленні арганізацыі і метадыкі працы з асуджанымі з перспектывай стварэння ў структуры Дэпартаменту выканання пакаранняў МУС Рэспублікі Беларусь навукова-даследчага цэнтра з мэтай навукова-метадычнага суправаджэння дзейнасці органаў і ўстаноў крымінальна-выканаўчай сістэмы па пытаннях удасканалення прававога рэгулявання, арганізацыі і зместу адукацыі асуджаных і асоб, якія ўтрымліваюцца пад вартай, метадыкі выкладання, а таксама псіхалага-педагагічнага суправаджэння названых асоб;

3.3 арганізаваць навучанне супрацоўнікаў выхаваўчай і псіхалагічнай службаў папраўчых устаноў, устаноў адукацыі, партнёрскіх арганізацый эфектыўным формам адукацыйнай (асветніцкай) і выхаваўчай работы ў форме кароткатэрміновых адукацыйных і трэнінгавых праграм па напрамках, важных для сацыяльнай рэадаптацыі асуджаных;

3.4 распрацаваць навучальна-праграмную дакументацыю адукацыйнай праграмы павышэння кваліфікацыі (па пытаннях крымінальна-выканаўчага права, папраўчай педагогікі і псіхалогіі) для прадстаўнікоў устаноў адукацыі, грамадскіх аб'яднанняў, якія ажыццяўляюць педагагічную дзейнасць з асуджанымі (прадстаўнікоў устаноў адукацыі, грамадскіх аб'яднанняў і г.д.);

3.5 перыядычна праводзіць даследаванні па пытаннях адукацыі асуджаных з вывучэннем іх патрэбаў у сферы адукацыі і адносін да адукацыйных праграм; па выніках вызначаць кірункі ўдасканалення гэтай дзейнасці;

3.6 садзейнічаць пашырэнню навукова-даследчай дзейнасці ва ўстанове адукацыі «Акадэмія Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь», іншых ВНУ і даследчых арганізацыях краіны па пытаннях удасканалення прававога рэгулявання, арганізацыі і зместу адукацыі асуджаных і асоб, якія ўтрымліваюцца пад вартай, метадыкі выкладання, а таксама псіхолога-педагагічнага суправаджэння названых асоб;

3.7 пры распрацоўцы адукацыйных праграм для папраўчых устаноў ўлічваць спецыфіку навучэнцаў і адаптаваць дадзеныя праграмы да меркаванага тэрміну адбыцця пакарання;

3.8 ініцыяваць стварэнне адукацыйных праграм, якія складаюцца з модуляў (блокаў заданняў), не маюць фіксаваных тэрмінаў пачатку і заканчэння навучання,

засноўваюцца на самастойнай працы навучэнцаў і дазваляюць асуджанаму асвойваць матэрыял праграмы ў аптымальным для яго тэмпе.

4. У мэтах пашырэння абмену досведам і ўмацавання міжнароднага супрацоўніцтва прапануецца:

4.1 пашыраць узаемадзеянне і абмен досведам з дапамогай узаемных візітаў, правядзення выязных семінараў-практыкумаў, нарад, апісання досведу ў спецыялізаваных выданнях;

4.2 спрыяць вывучэнню міжнароднага досведу ў сферы адукацыі і выпраўлення асуджаных для выкарыстання станоўчых мадэляў у дзейнасці папраўчых устаноў;

4.3 пашыраць узаемадзеянне з прадстаўнікамі сістэмы выканання пакаранняў у краінах блізкага і далёкага замежжа, у тым ліку вывучыць досвед дзейнасці пенітэнцыярнай службы Украіны і дабрачыннай арганізацыі «Святло надзеі» (Украіна);

4.4 садзейнічаць пашырэнню кантактаў экспертаў з прафесійнымі арганізацыямі, такімі як Еўрапейская асацыяцыя турэмнай адукацыі і інш.;

4.5 ініцыяваць міжнародны праект па стварэнні навукова-метадычнага калектыву (лабараторыі) у галіне распрацоўкі адукацыйных і папраўчых праграм, арыентаваных на падрыхтоўку асуджаных да сацыяльнай рэадаптацыі;

4.6 ініцыяваць стварэнне пры прадстаўніцтве DVV International пастаянна дзеючай міжнароднай працоўнай групы / экспертнай сеткі па пытаннях адукацыі асуджаных.

На падставе дадзеных рэкамендацый прапануем прапрацаваць пытанне аб унясенні адпаведных змяненняў і дапаўненняў у Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб адукацыі і іншыя нарматыўныя прававыя акты, якія рэгламентуюць арганізацыйныя і фінансавыя пытанні атрымання адукацыі асобамі, якія знаходзяцца ў пенітэнцыярных установах Рэспублікі Беларусь.

Для падрыхтоўкі прапаноў па ўнясенні змяненняў і дапаўненняў прапрацаваць пытанне стварэння міжведамаснай працоўнай групы, у склад якой уключыць прадстаўнікоў Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь, Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь, іншых арганізацый і ведамстваў.

18 лістапада 2016 г.

г. Гомель